

Overordnet utdanningsplan for spesialiteten arbeidsmedisin i Helse Vest

Utdanningsvirksomheten skal sørge for at utdanningen av legespesialister skjer innen faglige forsvarlige rammer og på en måte som sikrer tilstrekkelig kvalitet og gjennomstrømning i utdanningsløpet. Det skal lages en **overordnet utdanningsplan** for den enkelte spesialitet som angir hvordan virksomheten vil sikre at leger i spesialisering kan oppnå læringsmålene. Formålet med den overordna utdanningsplanen for hver av spesialitetene er å beskrive oppbygning og rekkefølge for hele utdanningsløpet i spesialiteten, inkludert spesialisering- /suppleringstjeneste.

Forskriften stiller tydelige krav til hva utdanningsplanen skal inneholde. Helse Vest har laget en mal for hvordan utdanningsplanen skal utformes. De ulike planene vil bli publisert på Helseforetakenes nettsider og vil være tilgjengelige for 1) spesialitetskomiteene som skal godkjenne og vurdere utdanningsvirksomhetene og 2) for LIS som skal søke jobb.

Utdanningsplanene skal senest publiseres 1 juni 2019 og skal deretter oppdateres årlig.

Spesialitet

Arbeidsmedisin

Beskrivelse av utdanningsvirksomheten

Utdanning av LIS i arbeidsmedisin i Helse Vest foregår ved Yrkesmedisinsk avdeling, Haukeland universitetssjukehus, Helse-Bergen HF. LIS tjenestegjør ved seksjonen arbeidsmedisinsk poliklinikk (AMP) ved Yrkesmedisinsk avdeling (YMA).

Yrkesmedisinsk avdeling bidrar til å forebygge sykdom og fremme god helse ved å påvise og øke kunnskap om sammenheng mellom miljøfaktorer og helse. Det foregår ved pasientutredninger, kunnskapsformidling, prosjektarbeid og forskning.

Arbeidsmedisinsk poliklinikk utreder yrkesrelaterte sykdommer og har regionsfunksjon i Helse Vest. I tillegg har avdelingen to nasjonale

behandlingstjenester for utredning av yrkesrelaterte sykdommer som er lagt til AMP: Nasjonal behandlingstjeneste for yrkesmedisinsk utredning av yrkesdykkere og Nasjonal behandlingstjeneste for spesifikk bronkial provokasjon ved yrkesrelatert astma.

Det er poliklinisk utredning av pasientene ved Arbeidsmedisinsk poliklinikk, og det er ikke vaktordning.

Ved AMP er det 3 stillinger for LIS i arbeidsmedisin. Det er ansatt 4 overleger i arbeidsmedisin i varierende stillingsprosenter. Det er en overlege i nevrologi, en overlege i hudsykdommer og to overleger i lungesykdommer i varierende stillingsprosenter.

Det er 4 yrkeshygienikere og 2 nevropsykologer i varierende stillingsprosenter.

Andre seksjoner ved Yrkesmedisinsk avdeling er: Seksjon for klinisk spesialallergologi, Seksjon for hyperbar medisin og Norsk senter for maritim medisin og dykkemedisin. I tillegg er det en kontorseksjon og en sykepleieseksjon som server de andre seksjonene.

Forskningsgruppe for arbeids- og miljømedisin ved Universitetet i Bergen holder til i samme bygg som YMA, noe som bidrar til tettere samarbeid.

AMP utreder ca 610 pasienter årlig og mottar henvisninger fra fastleger, bedriftsleger, spesialister og sykehusavdelinger. Utarbeiding av arbeidsmedisinske spesialisterklæringer til NAV og forsikringsselskap utgjør en stor andel av utredningene.

Beskrivelse av utdanningsløpene

For å oppnå alle læringsmålene for spesialiteten arbeidsmedisin, kreves tjenestetid både som LIS i arbeidsmedisin ved en godkjent utdanningsvirksomhet (sykehusavdeling) og som bedriftslege i en bedriftshelsetjeneste (registrert utdanningsvirksomhet).

Som LIS i arbeidsmedisin ved Yrkesmedisinsk avdeling vil en oppnå alle læringsmålene som naturlig tillegges en godkjent utdanningsinstitusjon. En del læringsaktiviteter knyttet til flere av læringsmålene, kan gjennomføres både som LIS ved sykehus og som bedriftslege ved en registrert utdanningsvirksomhet (bedriftshelsetjeneste). Hvor mange av disse læringsmålene en kan oppnå som LIS ved Yrkesmedisinsk avdelingen, vil avhenge av total tjenestetid ved avdelingen.

All tjeneste for å oppnå læringsmål ved godkjent utdanningsvirksomhet (sykehus) foregår ved Yrkesmedisinsk avdeling, supplert med kortvarig hospitering (dager) ved enkelte andre avdelinger ved Haukeland universitetssjukehus. Det er inngått fagavtale med Rehabiliteringsklinikken og Klinikk for hode og hals, hørselssentralen ved Haukeland universitetssjukehus.

Avdelingen vil legge til rette for at LIS i arbeidsmedisin som gjennomfører den vesentligste del av sin spesialistutdanning ved Yrkesmedisinsk avdeling (inntil 4 år), også får gjennomført den nødvendige tjeneste som bedriftslege (obligatorisk ett år) på en god måte i en bedriftshelsetjeneste som er registrert utdanningsinstitusjon, og primært ved å gi permisjon på egnet tidspunkt.

Avdelingen vil også tilstrebe å gi nødvendig tjeneste ved Yrkesmedisinsk avdeling som godkjent utdanningsinstitusjon, til de som primært er bedriftsleger. Det gjelder også bedriftsleger som trenger tjeneste ved avdelingen etter gammel ordning som del av bestemmelsene om overgangsordning i forskriften.

Avdelingen vil også søke å samarbeide med den bedriftshelsetjenesten den enkelte utdanningskandidat er tilknyttet, slik at det kan bli et godt, helhetlig utdanningsløp for utdanningskandidaten i hele utdanningsperiode.

I og med at bedriftshelsetjenesten ikke er del av helseforetakene, kan det ikke inngås avtaler om tjeneste ved disse. LIS må selv søke relevante stillinger. Pr. 1. juni 2019, er det heller ikke klart hvilke bedriftshelsetjenester som vil bli registrerte utdanningsvirksomheter.

Introduksjon av nye LIS

Alle LIS får tildelt en veileder ved oppstart og med første veiledningssamtale i løpet av første uke. LIS presenteres for ansatte ved avdelingen, det gis praktisk informasjon om sykehuset, avdelingen, arbeidsrutiner, og holdes innledende samtale om utarbeiding av individuell utdanningsplan basert på læringsmålene. LIS får et informasjonsskriv med navn på veileder, supervisor, hvor de holder til, vanlige rutiner ved avdelingen og informasjon om obligatoriske e-læringskurs for nyansatte leger i helseforetaket generelt og Yrkesmedisinsk avdeling spesielt. Kursene legges inn i kompetanseportalen ved oppstart og blir signert ut når de er gjennomført.

Supervisjon, veiledning og faglig utvikling.

Avdelingen har 4 veiledere (arbeidsmedisinere) for kandidatene, og de gir også supervisjon. Andre spesialister/overleger ved seksjonen gir supervisjon innen sine spesialfagfelt (nevrolog, dermatolog, lungeleger). LIS samarbeider også med øvrig fagpersonell ved seksjonen (yrkeshygienikere, nevropsykologer), samt

sykepleiere, statistiker mfl. Bedriftsbesøk er nødvendige læringsaktiviteter for å oppnå visse læringsmål. Både yrkeshygieniker med sin spesialkompetanse, og legespesialist kan være supervisor ved bedriftsbesøk.

Overleger ved avdelingens seksjon for klinisk spesialallergologi gir råd ved behov. Ved poliklinikken er det tett samarbeid mellom overleger og LIS.

Temaer ved individuelle veiledningssamtaler er faglig progresjon i arbeidet og utdanningen med utgangspunkt i individuell utdanningsplan og krav om læringsmål og læringsaktiviteter i kompetanseportalen. Samtalene fokuserer også på etiske vurderinger, vanskelige valg og opplevelser, arbeidet som lege, samarbeid med kolleger, trivsel på arbeidsplassen, kvalitet i arbeidet og pasientsikkerhet mm.

Supervisjon ved pasientutredninger innebærer tett oppfølging av spesialist i konkrete arbeidsoppgaver, først og fremst pasientutredninger. Det kan være råd ved planlegging av konsultasjonen, evt. kontakt under eller like etter konsultasjonen og i forbindelse med etterarbeid. Etterarbeidet kan til dels være omfattende ved arbeidsmedisinske utredninger, evt også med bruk av epidemiologisk litteratur som referanse ved årsaksvurdering. LIS kan også få bistand av yrkeshygieniker ved kartlegging og vurdering av yrkeseksponering. Kandidaten sender ikke ut pasientvurderinger eller annet selvstendig arbeid før innholdet er klarert med veileder/supervisor. Når tilstrekkelig kompetanse er opparbeidet, kan denne ordningen trappes ned. Spesialisterklæringer co-signeres av den overlegen/spesialist som er veileder/supervisor

LIS deltar på avdelingens ukentlige tverrfaglige "vurderingsmøter" innen lunge, nevrologi og hud, På disse møtene diskuteres problemstillinger omkring eksponering, diagnostikk og årsaksvurdering i forbindelse med pasientutredning. Tilsvarende deltar kandidatene på andre faste faglige møter ved avdelingen.

LIS har avsatt fire timer til faglig fordypning hver uke i arbeidsplanen. Da vil de bla ha anledning til litteratursøk og artikkellesing knyttet opp mot ulike arbeidsmedisinske tema, kvalitetsarbeid mm.

Vurdering og dokumentasjon av oppnådde læringsmål

Dokumentasjon og vurdering av oppnådd læringsmål gjøres i kompetanseportalen. Vurdering gjøres både av veileder, supervisor og av et evalueringskollegium (leder, utdanningsansvarlig overlege, veileder og minst en av supervisorne).

LIS diskuterer læringsmål og progresjon i utdanningen med veileder og supervisor og det er en viktig del av veiledningen av den enkelte kandidat. Referat fra veiledningssamtalene skrives i kompetanseportalen inkludert veileders vurdering.

Teoretisk undervisning

Internundervisning skal utgjøre minst 70 timer pr år. Avdelingen har i dag et internt undervisningsprogram på minst 2 undervisningstimer á 45 min pr. uke i minst 36 uker/år. Kandidatene deltar i forberedelser og framlegging på lik linje med alle avdelingens leger, eventuelt også andre relevante fagpersoner både i og utenfor avdelingen. Undervisningen er som regel også åpen for bedriftshelsepersonell. Programmet settes opp for minst hvert halvår. Internundervisning ved avdelingen skjer på basis av læringsmålene for spesialiteten arbeidsmedisin og felles kompetansemål. "Idélister for internundervisningstemaer ved avdelingen, og med hensyntagen til hva som har vært tema de foregående semestrene.

Universitetets fagmiljø innen arbeids- og miljømedisin i samarbeid med Yrkesmedisinsk avdeling holder i tillegg ukentlig møter på minst ca 30 minutter. Temaer er bla kritisk gjennomgang av vitenskapelig artikler innen arbeids og miljømedisin og presentasjon av planlagte, pågående eller avsluttede forskningsprosjekt. LIS har også anledning til å delta.

I tillegg har fagmiljøene under YMA-paraplyen fagmøter som er åpent for avdelingens LIS, bla innen allergi.

Utdanningsprogrammet tar sikte på å dekke godt alle læringsmålene knyttet til internundervisning på en bred måte i et langtidsprogram over ca. 3 år. Langtidsplanen vil dels bli bygget opp i temabolker etter næringsbransjer eller virksomhetstyper hvor karakteristiske eksponeringstyper knyttet til bransjen og tilhørende aktuelle helseeffekter og forebyggende tiltak blir presentert og diskutert. Ulike læringsmål vil dermed bli helt eller delvis dekket innen hver temabolk og gjennom en treårsperiode vil flere av læringsmålene bli tatt opp flere ganger med nye vinklinger. På den måten vil de som har den vesentlig del av sin tjenestetid ved Yrkesmedisinsk avdeling få dekket læringsmålene ut fra ulike tilnærminger, mens de som vil være en mindre del av sin tjenestetid ved avdelingen også vil få dekket det meste av læringsmålene, men ikke like bredt.

Det legges til rette for at LIS får delta i alle påkrevde kurs (inkludert obligatoriske nasjonale kurs) og deltakelse i forskriftsbestemt 2 årig veiledningsgruppe i arbeidsmedisin (gruppeveiledning) svarende til den tid som blir tjenestegjort ved avdelingen.

Felles kompetansemål (FKM)

Felles kompetansemål planlegges oppnådd gjennom kurs, bla deltakelse i kurs arrangert av Helseforetaket, internundervisning og deltakelse i forskriftsbestemt 2 årig veiledningsgruppe i arbeidsmedisin. I veiledningsgruppen tas mange av de felles læringsmålene opp. I tillegg er det en eget fagspesifikk kurs, «Ledelse og organisasjonsutvikling for arbeidsmedisinere», som også omhandler noen av FKM. Deltakelse i kursprogrammet i Helseforetaket vil i mindre grad bli prioritert LIS som bare er det obligatoriske ene året ved avdelingen, det må primært dekkes av hovedarbeidsgiver. Det legges opp til at LIS skal delta i det kvalitetssikrings-, forbedrings- og pasientsikkerhetsarbeidet som foregår ved avdelingen, inkludert at temaene også er en del av vurderingene i det vanlige pasientrettede arbeidet og tas opp under veiledning og supervisjon. Avdelingen har et eget kvalitetsregister for pasientutredninger.

Utdanningsutvalg og utdanningsansvarlig overlege

Medlemmer i utdanningsutvalget er avdelingens LIS leger til enhver tid, klinikkdirektør ved Yrkesmedisinsk avdeling, seksjonsleder ved arbeidsmedisinsk poliklinikk, utdanningsansvarlig overlege, overlegene i arbeidsmedisin (veiledere), en av yrkeshygienikerne og en av de andre supervisorene. Utdanningsansvarlig overlege eller en av de andre arbeidsmedisinerne er utvalgets leder og den andre vara.

En LIS med vara er kontaktperson for LIS overfor Legeforeningen og dens spesialitetskomite og en annen er vara.

Klinikkdirektør for Yrkesmedisinsk avdeling har overordnet og seksjonsoverlege for Arbeidsmedisinsk poliklinikk har delegert ansvar for LIS utdanningen ved Yrkesmedisinsk avdeling. Utdanningsansvarlig overlege skal sørge for at LIS utdanningen planlegges og drives på en tilfredsstillende måte. Det gjøres gjennom kontakt med veiledere, supervisører, LIS og utdanningsutvalget. LIS, veiledere og supevisører kan ta opp læringsspørsmål med utdanningsansvarlig overlege ved behov.

Utdanningsutvalget skal:

- Drøfte individuell utdanningsplan for legene under utdanning.
- Påse at hver enkelt kandidat får nødvendige veiledning og at vedkommende sin tjeneste oppfyller kravene i individuell utdanningsplan, utdanningsprogrammet og læringsmålene for spesialiteten.
- Rapportere om utdanningsvirksomheten overfor Legeforeningen, evt. andre tilsynsinstanser, andre som har rett til det eller som ønsker det.

- Se til at avdelingens internundervisning blir gjennomført tilfredsstillende slik at det sikres at læringsmålene blir overholdt.
- Avholde utvalgsmøter ved behov, minimum 1 gang pr. halvår. Ved behov og minst 1 gang pr. år konstituerer utvalget seg på nytt både mhp medlemmer og leder. I forbindelse med slike møter gjennomgås avdelingens utdanningsplan. Er det behov for diskusjon eller endringer av det som står der, tas dette opp da. I og med at en bevisst tar stilling til behovet for evt. endringer, oppfattes denne prosedyren som avdelingens årlige revisjon av avdelingens overordnede utdanningsplan.

Forskning

Flere av legene og andre yrkesgrupper ved Yrkesmedisinsk avdeling har Phd inkludert også flere av legene og yrkeshygienikerne ved AMP. Flere av legene ved Yrkesmedisinsk avdeling har professorat eller førsteamanuensistilling ved Universitet i Bergen, og det gjelder også to av overlegene ved AMP. De og andre spesialister, samt avdelingens statistiker bidrar til informasjon og rådgivning av LIS om forskning, forskningsmetoder, kritisk vurdering av vitenskapelige artikler mm, bla i forbindelse med internundervisning, litteratursøk i forbindelse med pasientutredninger og ved fordypning (hver kandidat har avsatt 4 timer til fordypning hver uke). Det samarbeides også med Forskningsgruppe for arbeids- og miljømedisin ved Universitet i Bergen som er samlokalisert med avdelingen, og ansatte er også ansatt begge steder. Utdanningskandidater i arbeidsmedisin skal som deltaker i 2 årig veiledningsgruppe også skrive en prosjektoppgave som skal fremlegges muntlig og evt publiseres som artikkel i et tidsskrift. LIS kan få veiledning til dette ved avdelingen. Det foregår ulike forskningsprosjekt ved eller knyttet til avdelingen. Gjennom disse vil også LIS få kunnskap om forskning. Interesserte LIS som er ved avdelingen over flere år, har mulighet for å delta i PhD utdanning eller postdoc.

Individuell utdanningsplan

Ved tilsetting vil det utarbeides en individuell utdanningsplan for LIS, som viser hva LIS skal gjennomføre (læringsmål, læringsaktiviteter og læringsarenaer), basert på hvor i utdanningsløpet LIS starter. Den individuelle utdanningsplanen utarbeides av LIS i samarbeid med veileder og evt. utdanningsansvarlig overlege. Planen skal godkjennes av leder

Simulering og ferdighetstrening

Haukeland universitetssjukehus har et eget ferdighetssenter der LIS, spesialister og overleger kan delta i organisert aktivitet. Avdelingens ansatte, inkludert LIS gjennomfører årlig HLR opplæring som registreres i kompetanseportalen. LIS får opplæring og trening i bruk av spirometriutstyr og vibrometer ved avdelingen og det registreres i kompetanseportalen. Når LIS begynner med pasientutredning av arbeidsrelaterte nevrologiske sykdommer blir systematisk nevrologisk undersøkelse gjennomgått med nevrolog ved avdelingen.

Tillitsvalgte

Det er en tillitsvalgt med vararepresentant for leger ved Yrkesmedisinsk avdeling som ivaretar LIS interesser. De har gjennomført tillitsmannskurs. De tillitsvalgte er involvert i utdanningsarbeidet ved avdelingen og gir viktige bidrag til ledelsen og avdelingen om utdanningen og LIS sine arbeidsvilkår. LIS får råd og bistand fra de tillitsvalgte ved behov.

Kontakt

For spørsmål om spesialistutdanningen ta kontakt med utdanningsansvarlig overlege, seksjonsoverlege ved Arbeidsmedisinsk poliklinikk eller klinikkdirektør ved Yrkesmedisinsk avdeling.